

ΤΑ ΝΕΑ ΤΟΥ ΚΑΠΑ

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΦΙΛΟΜΑΘΕΙΣ
ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2009

ΚΕΝΤΡΟ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΠΑΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΑΓΟΡΑΦΟΒΙΑΣ

Θεσσαλίας 118,
Πετρούπολη 13231
ΑΘΗΝΑ

www.panikos.gr
210 5060628

Περικλής Α. Γκουντόπουλος Ph.D
Ψυχολόγος

Συλλογικές παραστάσεις αξιοπρέπειας και ψυχοσωματικά.

Η σχέση της χώρας μας με την Τουρκία είναι τέτοια, εδώ και πολύ καιρό, που επιτρέπει τη συνεχή επανάληψη της εξής πιθανότητας: ο Έλληνας πρωθυπουργός να επιχειρηματολογεί ένθερμα από επίσημο βήμα (π.χ. το Κοινοβούλιο) υπέρ της ένταξης της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση τη στιγμή κατά την οποία ο υπουργός του των εξωτερικών παρακολουθεί με αγωνία τη σύγχρονη παραβίαση του ελληνικού εναέριου χώρου από τουρκικά πολεμικά αεροπλάνα για να καθησυχάσει τον εαυτό του ότι πρόκειται για μια παραβίαση με τα ίδια ποιοτικά χαρακτηριστικά όπως και των προηγηθεισών παραβιάσεων και όχι για μια από εκείνες της εχθρικές ενέργειες που θα μπορούσαν να ανοίξουν τον δρόμο σε ένα επεισόδιο τύπου Ιμίων. Όλοι νιώθουμε ότι κάτι δεν πάει καλά εδώ.

Η εκπαιδευτική ηθική στις δύο μεσαίες βαθμίδες των εγκυκλίων σπουδών επιτρέπει επίσης τη συνεχή επανάληψη της εξής πιθανότητας: ο καθηγητής να προσπαθεί να προθυμοποιήσει τον μαθητή να είναι πιο επιμελής στη μελέτη του και ο μαθητής να αντικρούει την προσπάθεια ευαισθητοποίησης με το επιχείρημα ότι ο μπαμπάς του έχει χασάπικο και με το πέρας αυτής της περιττής δοκιμασίας του σχολείου θα κερδίσει αμέσως πολύ περισσότερα χρήματα από τον κάθε ταλαίπωρο πτυχιούχο του πανεπιστημίου, συμπεριλαμβανομένου και του εν λόγω καθηγητή. Και πάλι, ελπίζω, όλοι νιώθουμε ότι κάτι δεν πάει καλά εδώ.

Η εργασιακή δυσευσία, ιδιαίτερα για τους πανεπιστημιακής εκπαίδευσης νέους επιτρέπει ακόμα την παρακάτω πιθανότητα: ο προϊστάμενος τραπεζικού υποκαταστήματος να ανακοινώνει σε κυρία υφισταμένη του ότι μέχρι το τέλος της επόμενης εβδομάδας θα χρειαστεί να έχει διεκπεραιώσει συγκεκριμένες εργασίες αλλιώς θα της κάνει αυτό το οποίο μόνο στον εραστή της επιτρέπει να της κάνει. Και η κυρία η οποία εσιώπησε για να προφυλάξει την εργασιακή της δυνατότητα να έρχεται στον ψυχολόγο της μερικές ώρες αργότερα με πονοκέφαλο, θλιμμένη και να ρωτά γιατί την πιάνουν αυτοί οι ιατρικώς ανεξήγητοι πονοκέφαλοι. Όλοι νιώθουμε ότι κάτι δεν πάει καλά για μια ακόμα φορά.

Αλλά τι δεν μας πάει καλά; Νομίζω ότι και στις τρεις παραπάνω περιπτώσεις θα περιμέναμε είτε να μην έχουν συμβεί όσα συνέβησαν, είτε, από την στιγμή κατά την οποία συνέβησαν, να έχουν συμβεί και άλλα πράγματα. Θα περιμέναμε, είτε να

μην παραβίαζαν οι γείτονες τον εθνικό εναέριο χώρο μας, αν επιθυμούσαν αληθινά την ενεργό μας άμιλλα, είτε να συνεξαρτούσε η πολιτική ηγεσία του τόπου μας την φιλική μας διάθεση από ενδείξεις ανάλογης προθυμίας των γειτόνων μας. Με αυτό τον τρόπο, οι ηγήτορες της χώρας μας θα υποδείκνυαν την τοποθέτηση της αρχής της αξιοπρέπειας σε θεμελιώδη θέση και στον δικό μας καθημερινό μας βίο, το βίο των εκλεκτόρων τους, την προτίμηση των οποίων αποπειρώνται ανά τετραετία.

Θα περιμέναμε, είτε ο μαθητής να μην είχε τολμήσει να προσβάλει τόσο αλαζονικά τον δάσκαλο, συγκρίνοντας τις οικονομικές δυνατότητες του μπαμπά του με εκείνες του παιδαγωγού του, είτε να είχαν αντιδράσει δάσκαλος και εκπαιδευτική κοινότητα με συμπεριφορά ενεργούς αποθάρρυνσης αμείλικτης της αξιολογικής φιλοσοφίας του μαθητή (και του μπαμπά του) και της αδείας να την πρεσβεύει τόσο απροκάλυπτα, επανατοποθετώντας στην κατεστραμμένη ήδη ψυχούλα του μαθητή την αρχή της αξιοπρέπειας σε καίρια θέση.

Θα περιμέναμε, τέλος, είτε ο προϊστάμενος να είχε σεβαστεί την κυρία στην οποία απηύθυνε το λόγο, είτε η κυρία να είχε αντιδράσει με συμπεριφορά απόλυτης άρνησης να αποδεχτεί την εισαγωγή της ηθικής του κρεβατιού στην εργασιακή της ζωή και να είχε αξιοποιήσει τα μαθήματα της πρωταρχικής σημασίας της αξιοπρέπειας που θα είχε επί καιρόν ενσωματώσει στο ασυνείδητό της από τις επαναλαμβανόμενες προσλαμβάνουσες παραστάσεις του συλλογικού βίου (οικογενειακού, εκπαιδευτικού, πολιτικού).

Τέτοιες προσλαμβάνουσες παραστάσεις αξιοπρέπειας απουσιάζουν τραγικά από τον συλλογικό βίο. Παραφράζοντας τον Χρήστο Γιανναρά θα έλεγα ότι η ηθική της (πολυτελούς) χρείας έχει ολοκληρωτικά καταπιεί την ηθική του (ελαχίστου) χρέους σε κάθε πτυχή του ατομικού και συλλογικού βίου. Με απλά λόγια, ο πρωθυπουργός μοιάζει να σκέφτεται: «άσε τους Τούρκους να παραβιάζουν τον εθνικό χώρο. Οι Αμερικανοί θα με βοηθήσουν να επανεκλεγώ, αν κάνω ότι θέλουν». Ο δάσκαλος μοιάζει να σκέφτεται: «άσε το καλόπαιδο να λέει ότι θέλει. Στο τέλος του μήνα τα ίδια χρήματα θα πάρω». Το καλόπαιδο μοιάζει να σκέφτεται: «άσε τον δάσκαλο να λέει ότι θέλει. Με το κρεοπωλείο θα αγοράσω μερσεντέ κομπρέσορ και θα την παρκάρω απέναντι από την καφετέρια που θα πίνω φρέντο». Και η εργαζόμενη κυρία μοιάζει να λέει: «άσε τον προϊστάμενο να με ταπεινώνει. Το θέμα είναι να μην χάσω τη δουλειά μου».

Το θέμα, όμως, επίσης είναι ότι η εξαφάνιση της αξιοπρέπειας από τον αξιολογικό χάρτη που καθορίζει τη νοηματοδότηση της ζωής μας έχει σχέση αιτίας-αιτιατού με την ψυχική ταλαιπωρία. Ο Αριστοτέλης πολύ πριν το δανεισμό της ψυχολογίας από τη φυσική της πειραματικής μεθόδου έγραψε στο έργο Περί Ψυχής: «ἔοικε δὲ καὶ τὰ τῆς ψυχῆς πάθη πάντα εἶναι μετὰ σώματος, θυμὸς, πραότης, φόβος, ἔλεος, θάρσος, ἔτι χαρὰ καὶ τὸ φιλεῖν τε καὶ μισεῖν· ἅμα γὰρ τούτοις πάσχει τι τὸ σῶμα». Μυριάδες επιστημονικές έρευνες σήμερα επιβεβαιώνουν του Αριστοτελικού λόγου το αληθές.

Μπορούμε να επιτύχουμε τις εργασιακές και άλλες καινόδοξες φιλοδοξίες της πολυτελούς χρείας μας αλλά τον πονοκέφαλο, την κατάθλιψη, τις κρίσεις πανικού, την αγοραφοβία, την κλειστοφοβία, τα τρέμουλα, τις ταχυπαλμίες και τόσες άλλες

σωματικές ταλαιπωρίες ψυχογενούς αφετηρίας δύσκολα θα τις αποφύγουμε, αν την αξιοπρέπεια την εγκαταλείψουμε στο περιθώριο των προτεραιοτήτων μας. Ο λόγος; Όλοι μπορούμε να καταπιούμε την αξιοπρέπεια μας. Κανείς μπορεί να καταπιεί την νοημοσύνη του. Σε όλους μας κάτι δεν πάει καλά με τον πρωθυπουργό, το μαθητή, το δάσκαλο, τον προϊστάμενο και την υφισταμένη στα παραπάνω παραδείγματα. Και όλοι μας είμαστε συνειδητοί του τι αληθινά είναι αυτό που δεν πάει καλά: οι συμπεριφορικές ακολουθίες των τριών παραδειγμάτων λαμβάνουν χώρα εν τη πλήρη απουσία ενημέρωσης της σχεσιακής δυναμικής από την αρχή της αξιοπρέπειας.

Αλλά και τι να ελπίζει κανείς όταν στο συλλογικό ασυνείδητο εναποτίθεται καθημερινά αποκλειστικά σκουπιδιαριό πρακτικών προτεραιοτήτων;

Περικλής Α. Γκουντόπουλος Ph.D

Ψυχολόγος

www.panikos.gr